

пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет).

Докази даного виду можуть подаватись в оригіналі або в копії на електронному носії.

Новим видом доказів також являється письмове опитування учасників. Будь-який учасник справи може при поданні заяви по суті справи задати іншому учаснику справи 10 питань по суті справи. Але є певний вичерпний перелік підстав, коли останній може відмовитися від цього «мозкового штурму».

Не менш значимим є новий доказ у формі висновку експерта з питань права. Так, згідно з ч. 1 ст. 73 ЦПК як експерт з питань права може залучатися особа, яка має науковий ступінь та є визнаним фахівцем у галузі права. Однак на наш погляд, законодавець невиправдано звузив коло питань, стосовно яких експерт з питань права може надавати свій висновок.

Неврегульованим залишається і питання, чи має суд право зупиняти провадження у справі у випадку постановлення ухвали про допуск до участі в справі експерта з питань права, по аналогії з ухвалою про призначення судової експертизи (як це передбачено у ст. 228 ГПК України).

Отже, можна дійти до висновку, що всі зміни, які відбулися у сфері доказів у господарському процесі хоча і є позитивними, але потребують глибокого наукового аналізу, а також відшліфування судовою практикою.

Список використаних джерел

1. Беяневич О. Верховенство права і законність як принципи господарського процесуального права / О. Беяневич // Право України. – 2011. – № 6. – С. 13–20
2. Господарський процесуальний кодекс Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 6, ст.56

Mgr Piotr Aszkiełowicz

*Katedra Postępowania Administracyjnego
i Sądowoadministracyjnego WPIA UWM*

EWOLUCJA PRAWNYCH STANDARDÓW W OCHRONIE PRZYRODY NA UKRAINIE

Ochrona przyrody na gruncie ustawy o ochronie środowiska z 1996 roku

Problematyka ochrony przyrody została szeroko uregulowana w prawodawstwie Ukrainy. Konstytucja Ukrainy z 1996 roku nie posługuje się pojęciem przyrody ani też natury. Art. 16 ukraińskiej ustawy zasadniczej stanowi, że obowiązkiem państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego oraz równowagi ekologicznej na obszarze terytorium Ukrainy, by przeciwdziałać konsekwencją wynikających z wybuchu reaktora jądrowego w Czarnobylu. Natomiast art. 50 gwarantuje obywatelom prawo do życia w środowisku wolnym od zagrożeń dla życia i zdrowia ludzi oraz prawo do domagania się odszkodowania za naruszenie tego prawa. Oba omawiane przepisy traktują środowisko jako pewien zbiór części składowych, których zabezpieczenie jest istotne dla należytego funkcjonowania jednostki ludzkiej[1,art. 16, art.50].

Brak definicji w ustawie zasadniczej, nakazuje odwołanie się do definicji językowej środowiska, a także nie istnieją przeciwwskazania do przyjęcia definicji środowiska, która została pośrednio ujęta w ustawie z 1995 roku o prawie środowiskowym. Art. 5 tejże ustawy definiuje środowisko jako zbiór naturalnych części składowych i społeczno-naturalnych uwarunkowań, procesów, zasobów naturalnych, które są częścią obrotu ekonomicznego, lub są wyłączone z gospodarki narodowej, krajobraz i inne naturalne kompleksy. Natomiast art. 5 zd. 2 odwołuje się do konieczności objęcia specjalną ochroną prawną terytoriów charakteryzujących się szczególnymi wartościami. Ukraiński ustawodawca z ochroną środowiska wiąże konieczność zabezpieczenia zdrowia i życia obywateli. Uprawnienia do formowania zasad i narzędzi polityki środowiskowej leżą w gestii władzy ustawodawczej Ukrainy z poszanowaniem autonomii republiki Krymu[2,art.5].

Zarządzanie ochroną środowiska znajduje się w zdecydowanej części w kompetencjach administracji rządowej Ukrainy, ze szczególnym uwzględnieniem roli Ministerstwa Środowiska i Ochrony Atomowej. Należy również odwołać się do zapisów art. 16 ust. 3 tejże ustawy, który stanowi że zadania publicznej administracji wykonywane są przez organizacje pozarządowe. Art. 21 ukraińskiej ustawy o ochronie środowiska konkretyzuje uprawnienia organizacji pozarządowych w aspekcie zabezpieczenia środowiska. Dotyczą one szczególnie takich zagadnień jak gromadzenie środków publicznych, prowadzenie działalności edukacyjnej, informacyjnej czy przeprowadzania swoistych audytów środowiskowych. Administracja Centralna odpowiedzialna jest za tworzenie państwowych, ekologicznych standardów w zakresie ochrony środowiska, w szczególności w kontekście ochrony życia ludzkiego[2,art.16,art.21].

Takie założenie wynika z niebagatelnego wpływu katastrofy w Czarnobylu, na podejście do zagadnienia środowiska i konieczności przeciwdziałania skażeniu. Miało to również wpływ na kierunek zmian w ustawie o ochronie środowiska w zakresie kontroli i nadzoru nad tą sferą funkcjonowania państwa. Ustawodawca przyznał liczne kompetencje właściwego ministrowi ds. ochrony środowiska i ochrony atomowej, a także prokuratorowi do podejmowania działań nadzorczych w przypadku zaistnienia zagrożenia dla środowiska, a przez to też i dla człowieka. Analizowany akt prawny przewiduje także rozbudowany zakres kar administracyjnych jako formy penalizowania działań sprzecznych z zapisami ustawy. Bierne formy ochrony przyrody zostały uregulowane dopiero w art. 60 ustawy o ochronie środowiska. Zgodnie z omawianym przepisem są to obszary o wyróżniających się dużą wartością ekologiczną, które są kluczowe do zachowania i ustabilizowania procesów ekologicznych.

Obiekty oraz terytoria, które podlegają ochronie prawnie są obejmowane jednolitą formą ochrony. Te obszary będą wyłączone z ekonomicznego obrotu. Ustawa posługuje się zbiorczą nazwą „ Ukraińskie Rezerwaty Natury” do których zalicza się narodowe rezerwaty, parki natury, ogrody botaniczne, dendrologiczne, zoologiczne, obszary ochrony krajobrazu czy rezerwaty leśne. Każda z tych form ochrony przyrody zawiera szereg ograniczeń praw oraz wolności obywateli, tak by wyeliminować potencjalne źródła zagrożenia dla chronionych wartości. Art. 64 omawianej ustawy odwołuje się do problematyki ochrony zagrożonych gatunków zwierząt i roślin, które objęte są szczególną ochroną prawną oraz umieszczone w ukraińskiej, czerwonej księdze. Przyjmowana ona jest przez parlament. Ustawa nie precyzuje jakie środki może podjąć administracja publiczna w tej materii. Legislacja

posłużył się sformułowaniem „*będzie zobowiązana do podjęcia niezbędnych przedsięwzięć by zapewnić bezpieczeństwo chronionym gatunkom zwierząt i roślin, usprawnić ich siedliska i stworzyć odpowiednie warunki dla ich reprodukcji, kultywacji, rozrodu lub osiedlania*”. Konstrukcja tego przepisu i stosowanie pojęć nieostrych powoduje, że kompetencje organów administracji publicznej stają się niezwykle szerokie i niezdefiniowane. *Ratio legis* tych przepisów ma być zapewnienie organom swobody w podejmowaniu odpowiednich czynności na kierowanych na ochronę zagrożonych gatunków zwierząt i roślin.

Rozwój systemu ochrony środowiska przyrodniczego na Ukrainie

Iryna Kost oceniając funkcjonowanie ukraińskiego systemu ochrony środowiska zwróciła uwagę na nieefektywne działanie instytucji publicznych, marnotrawienie środków publicznych i brak implementowania zasad środowiskowych do funkcjonowania przedsiębiorstw. Korupcyjny system publiczny i silna pozycja oligarchów gospodarczych powoduje, że reguły i wymagania ekologiczne nie są przestrzegane. Autorka podkreśla także znaczenie narodowych planów ochrony środowiska, w którym władza publiczna określa cele i priorytet dla administracji publicznej do osiągnięcia. Obejmuje one takie zagadnienia jak reforma systemu energetycznego, kontrola jakości powietrza, kompensacje materialną czy jak chociażby wprowadzenie zmian w prawie żywnościowym³⁷. Po kryzysie politycznym z 2016 roku Ukraina przedsięwzięła szereg reform gospodarczych, które miały doprowadzić do zrewolucjonizowania sektora energetycznego, w kierunku stopniowej dekarbonizacji [3,s.82].

Niemniej jednak, zmiany w kształtowaniu odnawialnych źródeł energii są niewystarczające i bardzo powolne[4].W 2005 roku na początku przemian demokratycznych na Ukrainie obiektów chronionych było 7120, co stanowiło 4,6% powierzchni całego kraju[5,s.105-108]. W kolejnych latach nastąpiło stopniowe zwiększenie ilości chronionych obiektów w obrębie całego kraju. Wiąże się to również z kierunkami zmian w reformie prawa ochrony środowiska. Ukraina przyjmując zobowiązania wynikające z umowy stowarzyszeniowej z UE, zadeklarowała gotowość do dostosowania swojego prawa do standardów europejskich. W przypadku prawa ochrony środowiska, jak również prawa ochrony przyrody zaistniała konieczność decentralizacji systemu administracji publicznej, współpracy z władzami lokalnymi, a także unowocześnienie kontroli i monitoring stanu środowiska naturalnego.

Problematyka ochrony środowiska przyrodniczego została podniesiona w umowie stowarzyszeniowej między Unią Europejską a Ukrainą. W art. 290 ust. 1 zawartej umowy strony uznają prawo do tworzenia własnych poziomów polityki krajowej i ustanawiania priorytetów w dziedzinie ochrony środowiska, przy czym strony zobowiązują się do zapewnienia wysokiego poziomu ochrony środowiska oraz poprawy prawodawstwa[7,art. 290,ust.1]. Natomiast w art. 292 ust. 2 umowy stowarzyszeniowej stanowi, że strony potwierdzają swoje zobowiązanie do skutecznego wdrożenia umów wielostronnych dotyczących środowiska, w swoich przepisach ustawowych i praktykach. Istotnym jest również nakreślenie przez strony systemu wspólnych zasad oraz reguł przy funkcjonowaniu ochrony środowisku, a także nakreślenie obowiązku rozsądnego i racjonalnego korzystania z zasobów naturalnych[7,art. 292 ust. 2]. Ważne kwestie porusza także art. 360, który stanowi, że współpraca w kwestiach dotyczących środowiska ma przyczynić się do osiągnięcia

³⁷ Ibidem.

przez obywateli korzyści, skuteczniejszej ochrony zdrowia, a także wzrostu efektywności tzw. gospodarki zielonej. Kolejny przepis, który został zawarty w art. 361 reguluje obszary współpracy stron w ramach realizacji zadań związanych z ochroną środowiska. Dotyczą one w szczególności przeciwdziałaniu zmianom klimatu, poprawie jakości powietrza, a także ochronie krajobrazu czy bioróżnorodności[7,art. 360, art. 361].

Podsumowanie:

Standardy prawne w funkcjonowaniu ochrony środowiska przyrodniczego na Ukrainie ulegają stopniowej ewolucji i przemianom. Obecnie obowiązująca ustawa z 1996 roku przyznaje silną pozycję administracji centralnej oraz rządowej w kształtowaniu systemu zarządzania środowiskiem przyrodniczym. Liczne nieostre sformułowania, brak precyzyjnie określonych kompetencji skutkuje przyznaniem dużej swobody i uznaniowości organom administracji publicznej w procesie stosowania przepisów prawa ochrony środowiska. Istotnym jest również brak wyważenia wartości ochrony środowiska przyrodniczego, a rozwojem przemysłowym, a w szczególności energetycznym kraju. Przy utrzymaniu kierunku dążeń europejskich Ukrainy, będzie istniała konieczność dalszego przyjmowania dorobku prawnego Unii w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego, co spowoduje odejście od przestarzałych rozwiązań systemowych.

Bibliografia

1. Uriadowyj Kurier, No 129-130, 13.VII.1996
2. www.vertic.org/media/National%2520Legislation/Ukraine/UA_Law_Environmental_Protection(online 31.05.2018)
3. Kost I., Główne zasady prawne polityki państwa w ochronie środowiska na Ukrainie, „Przegląd Prawa Ochrony Środowiska” 2011, nr 2.
4. <https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/Ukraina-do-ochrony-klimatu-i-zrownowzonego-rozwoju-2537.html>(dostęp: 27.05.2018)
5. Maryskeych O., Shpakivska I., Didukh O., Wyzwania i szanse dla ochrony przyrody w karpackich parkach narodowych, Roczniki Bieszczadzkie 2007, nr.15.
6. <https://ukraine.trade.gov.pl/pl/aktualnosci/251006,dzialania-wladz-ukrainy-w-kierunku-zreformowania-prawa-ochrony-srodowiska-.html>(dostęp: 27.05.2018)
7. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A22014A0529%2801%29>(dostęp: 31.05.2018)